

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Definicija i namjena klasifikacije zanimanja

Klasifikacija zanimanja (dalje: KZBiH-08) je obavezan statistički standard, koji se koristi pri evidentiranju, prikupljanju, obradi, analiziranju, posredovanju i iskazivanju podataka važnih za praćenje stanja i kretanja na tržištu rada u Bosni i Hercegovini.

KZBiH-08 se koristi za razvrstavanje rada u zanimanja u službenim odnosno administrativnim zbirkama podataka (evidencije, registri, zbirke podataka) i u statističkim istraživanjima, čime se osiguravaju konzistentni podaci za statističko, analitičko i istraživačko praćenje strukture zanimanja aktivnoga stanovništva te potraživanja posla.

Zanimanje je statističko-analitička kategorija u koju se razvrstavaju poslovi koji su slični po sadržaju i zahtjevnosti.

KZBiH-08 se temelji na usvojenoj verziji Međunarodne standardne klasifikacije zanimanja 2008 (oznaka: ISCO-08), koja je usvojena u decembru 2007. Rezolucijom o usvajanju Međunarodne standardne klasifikacije zanimanja, a pripremila ju je Administrativno vijeće Međunarodne organizacije rada – ILO na sastanku stručnjaka za statistiku rada.

Za tekuće održavanje KZBiH-08 i njeno usklađivanje s međunarodnim standardima zadužena je Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (dalje: Agencija).

Odluka o uvođenju i primjeni KZBiH-08

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine je ..... donijela Odluku o uvođenju i primjeni klasifikacije zanimanja Bosne i Hercegovine. Odluka je, zajedno sa Strukturom KZBiH-08, objavljena u «Službenom glasniku BiH» br. 100/10 .

Odlukom se utvrđuje da se KZBiH-08, kao obavezan statistički standard za razvrstavanje poslova i radnih zadataka u zanimanja u službenim, odnosno administrativnim zbirkama podataka i u statističkim istraživanjima, počne primjenjivati 01. 01. 2011.

Koncept KZBiH-08

Općenito definirano, klasifikacija zanimanja je alat pomoću kojeg (po sistemu detaljno određenih kriterija za razvrstavanje) razvrstavamo podatke o vrsti i zahtjevnosti poslova u tačno određena zanimanja, a ove u klasifikacijski sistem grupe zanimanja. Osnovni koncept, koji određuje kriterije za razvrstavanje zanimanja u klasifikacijski sistem KZBiH-08, je koncept rada i koncept znanja.

Koncept rada i definicija zanimanja

Osnovna jedinica klasifikacije je rad, koji se definira kao skup poslova i zadataka koje obavlja (je obavljala ili bi mogla obavljati) jedna osoba.

Zanimanje se definira kao statističko-analitička kategorija u koju se razvrstavaju poslovi, srodni po sadržaju i zahtjevnosti, koje je obavljala, obavlja ili bi mogla obavljati u pravilu jedna osoba.

Koncept znanja

Znanje se definira kao sposobnost obavljanja poslova i zadataka u okviru određenog posla i ima dvije dimenzije. Prva dimenzija je ona koja definira *opći nivo znanja*, koji predstavlja neposredne zahtjeve kompleksnosti i obima poslova i zadataka. Druga dimenzija je ona koja definira specifične *vrste znanja*, koja zahtijeva konkretno područje rada, korištenje alata i uređaja, predmete rada i vrste zadataka, vrste proizvoda i usluga koje su rezultat obavljenog rada. Udruživanje zanimanja u grupe zanimanja se zasniva na gore definiranom konceptu rada.

Hijerarhijsku poziciju zanimanja, odnosno njegovo svrstavanje u glavnu grupu zanimanja određuju nivo znanja, pozicija zanimanja unutar glavne grupe i vrsta znanja.

Znanje se može dobiti na formalan ili neformalan način. Pri tome treba naglasiti da su pri razvrstavanju važne samo karakteristike povezane neposredno s poslom, a ne karakteristike osobe koja posao obavlja, jer osobe u svakom konkretnom slučaju zaposlenja posjeduju viši ili niži nivo znanja od zahtijevanog za obavljanje određenog profesionalnog posla.

U KZBiH-08 su definirana četiri nivoa znanja, koja su u pravilu potrebna za obavljanje poslova i zadataka većine zanimanja razvrstanih u pojedine grupe zanimanja. Ovi nivoi znanja su definirani programima obrazovanja, odnosno stepenom školskog obrazovanja u bosanskohercegovačkom obrazovnom sistemu.

Tabela 1: Nivoi znanja koji u pravilu osiguravaju obavljanje poslova i zadataka većine zanimanja u pojedinim glavnim grupama zanimanja

	Glavna grupa zanimanja	Nivo znanja	Programi obrazovanja koji u pravilu osiguravaju osposobljenost za obavljanje većine zanimanja u pojedinim glavnim grupama zanimanja
1	Zakonodavci, visoki službenici i menadžeri	-	nije definiran nivo znanja
2	Stručnjaci	4	programi dodiplomskog, diplomskog i postdiplomskog univerzitetskog obrazovanja
3	Tehničari i druga stručna zanimanja	3	programi srednjeg* i višeg obrazovanja, bez univerzitetskog
4	Uredski službenici i srodna zanimanja	2	programi srednjeg obrazovanja*
5	Uslužna zanimanja i prodavači	2	programi srednjeg obrazovanja*
6	Poljoprivrednici, šumari, ribari	2	programi srednjeg obrazovanja*
7	Zanimanja za neindustrijski način rada	2	programi srednjeg obrazovanja*
8	Rukovaoci i montažeri mašina i postrojenja	2	programi srednjeg obrazovanja*
9	Jednostavna zanimanja	1	završeno osnovno obrazovanje
0	Vojna zanimanja	-	nije definiran nivo znanja

* Napomena: Ovdje se uključuju programi za zanimanja, tehnički, stručni i opći programi srednjeg obrazovanja.

Koncept zanimanja

U prethodnom periodu čvrsto ukorijenjeni koncept zanimanja u Bosni i Hercegovini je izjednačavao zanimanje sa stručnim nazivom koji se dobije nakon okončanog obrazovanja. U tom smislu, nekad je zanimanje bilo ono što je osoba stekla školovanjem, i to ju je pratilo sve vrijeme kao njena lična karakteristika. U nekadašnjoj, pretežno netržišnoj, socijalističkoj privredi s visokim stepenom zaposlenosti, veliki broj zaposlenih je mnogo godina, najveći dio ako ne i cijeli radni vijek, obavljao iste poslove na istom radnom mjestu. Zato razlikovanje između stručnog obrazovanja i posla koji neko obavlja nije predstavljalo značajan analitički problem. S prestrukturiranjem naše privrede, pod uticajem tržišnih zakonitosti, brojna radna mjesta se zatvaraju, postepeno se pojavljuju novi poslovi, pojedinci su često prisiljeni mijenjati zaposlenje a samim tim i zanimanje.

Tako se, iz realnih razloga, javlja potreba za razdvajanjem dvaju pojmova - *stručnih kvalifikacija* - odnosno u užem smislu naziva završene škole, te *zanimanja* kao vrste posla koji obavlja pojedinac.

Nakon završenog obrazovnog programa određenog stepena obrazovanja pojedinac dobija naziv profesionalnog zvanja, odnosno stručnog obrazovanja, a ne zanimanja. U skladu s konceptom klasifikacije pojedinac se razvrstava u zanimanje, odnosno u grupu zanimanja u pogledu zahtjevnosti, kompleksnosti, vrste i drugih karakteristika zadataka i dužnosti koje obavlja u svom radu.

Profesionalno usmjereno obrazovanje je, dakle, nešto drugo od zanimanja na tržištu rada, i **zanimanje nije moguće jednostavno izjednačiti s nazivom profesionalnog zvanja odnosno stručnog obrazovanja.**

Definiranje nivoa znanja kao osposobljenosti za obavljanje poslova

Pri primjeni koncepta znanja, kao osposobljenosti za obavljanje poslova, problem koji je trebalo riješiti, predstavljala je uporedivost, odnosno usklađenost našeg obrazovnog sistema s kategorijama i stepenima obrazovnih programa prema Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji obrazovnih programa ISCED.

Zbog međunarodnog karaktera klasifikacije određena su četiri široka stepena složenosti, odnosno nivoa obrazovanja, nužna za obavljanje poslova i zadataka. Stepene se stižu obrazovanjem, ali i priučavanjem za posao i iskustvom. Svi su oblici osposobljavanja za posao ravnopravni. Stepene složenosti određeni su u skladu s obrazovnim kategorijama i nivoima Međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja (ISCED).

Davanje naziva zanimanjima

Opisno definiranje naziva zanimanja

Često se za nazive zanimanja koristi samo primjena stručne kvalifikacije odnosno stručnog naziva, dobijenog nakon završene škole (naprimjer: ekonomski tehničar, inženjer hemije).

Tamo gdje je to bilo moguće naziv zanimanja u klasifikaciji je opisno definiran (naprimjer: referent za ..., službenik za ..., tehnolog za ...) ili je bio korišten naziv koji izražava i preuzima vrstu posla (naprimjer: poreznik, notar, redaktor).

Jedan naziv može se koristiti samo za jedno zanimanje - u KZBiH-08 ne pojavljuju se dva ista naziva zanimanja. Naziv zanimanja određuje se prema vrsti posla, odnosno prema sadržaju rada u zanimanju (pletač korpi...), prema rezultatu rada (ribar), prema mjestu obavljanja posla (skladištar, vrtlarski radnik), prema sredstvima rada (rukovalac postrojenjem...) i slično. Naziv ima ključnu riječ koja određuje zanimanje (inženjer) i jednu ili više kvalifikacijskih oznaka koje ga tačnije određuju (mašinski inženjer konstruktor).

Osoba koja je završila ekonomski fakultet po zvanju je diplomirani ekonomista ili bakalaureat ekonomije. Ako obavlja poslove direktora ili novinara, njegovo zanimanje je direktor odnosno novinar. Oznaka diplomirani ili bakalaureat se ne koristi u nazivima zanimanja u glavnoj grupi 2, jer smo naglasili da zanimanje nije zvanje.

Termin inženjer

Termin inženjer je upotrijebljen samo u vezi s onim zanimanjima za koja su za obavljanje poslova potrebna znanja s područja inženjerstva, zasnovana na matematici, fizici i računarstvu (naprimjer: inženjeri građevine, inženjeri elektrotehnike itd.).

KZBiH-08 prihvata inženjerska zanimanja u skladu s ISCO-08 i međunarodnim standardima u vezi sa zahtjevima za priznavanje naziva inženjer, kako ga definira *Unija evropskih nacionalnih društava inženjera* – FEANI. Oblikovanje takvih međunarodnih standarda je zahtjev tržišta rada, sve većeg protoka radne snage, konkurentnosti i zahtijevanog kvaliteta obavljenog rada.

U KZBiH-08 su inženjerska zanimanja uključena u 2. glavnu grupu zanimanja za koju je potrebno, za većinu zadataka i dužnosti grupe, znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi dodiplomskog, diplomskog i postdiplomskoga obrazovanja, odnosno programi koji su istovrsni univerzitetском programu.

KZBiH-08, dakle, pri davanju naziva zanimanja ne preuzima široko korišteni termin inženjer, koji se u Bosni i Hercegovini koristi pri davanju naziva nakon završenog obrazovanja na višim školama (npr.: nakon uspješno završenog obrazovanja u višoj turističkoj školi zvanja inženjera turizma odnosno inženjera ugostiteljstva nisu uključena kao zanimanja u KZBiH-08, već su uključena u zanimanja, kao npr: zastupnik za putovanja).

Termin tehničar

U 3. glavnu grupu zanimanja razvrstana su zanimanja tehničara. U KZBiH-08 termin tehničar se odnosi na zanimanja koja zahtijevaju ovladavanje posebnim tehnikama, spretnostima i vještinama radne oblasti.

U pogledu nivoa znanja u pravilu to osiguravaju programi srednjeg i postsrednjeg obrazovanja (bez univerzitetškog obrazovanja).

To znači da bi zanimanje tehničara za fiziku, u konkretnim okolnostima, odnosno u skladu sa zahtjevima poslodavaca, mogla obavljati osoba koja je, npr., po obrazovanju elektrotehničar, hemijski tehničar, inženjer elektrotehnike, inženjer matematike, itd. Zanimanja tehničara u KZBiH-08, dakle, nisu posredno vezana samo za četverogodišnje srednjoškolsko obrazovanje, a još manje samo za određeni školski program.

Sastavni dijelovi i struktura KZBiH-08

KZBiH-08 se sastoji iz klasifikacijskog sistema zanimanja, opisa grupa zanimanja i šifarskog popisa zanimanja, koji nije propisan odlukom i samo je prilog klasifikaciji.

Klasifikacijski sistem zanimanja je hijerarhijski sistem grupa zanimanja, u koji su razvrstana za Bosnu i Hercegovinu karakteristična zanimanja. Na najnižem klasifikacijskom nivou KZBiH-08 sadrži 3.904 zanimanja.

Opisi grupa zanimanja sadrže kratke opise najznačajnijih zadataka odnosno tipičnih vrsta poslova, karakterističnih za zanimanja, razvrstanih u pojedine grupe zanimanja. Opisu na najnižem nivou grupa zanimanja su dodani također primjeri zanimanja, koje razvrstavamo u pojedine grupe. KZBiH-08 sadrži 429 opisa jediničnih grupa zanimanja.

Šifarski popis zanimanja je sistematični i abecedni popis zanimanja iz KZBiH-08, kojem su dodani još sinonimi zanimanja. Šifarski popis zanimanja sadrži 3.904 naziva zanimanja. Šifarski popis zanimanja ima dvije osnovne funkcije – operativnu i razvojnu. Olakšava šifriranje konkretnih poslova u klasifikacijska zanimanja, te istovremeno predstavlja neku vrstu organizirane čekaonice novih zanimanja, koja bi trebalo vremenom primjereno uvrstiti u klasifikaciju.

Struktura KZBiH-08

KZBiH-08 ima hijerarhijsku strukturu. Zanimanja se udružuju odnosno kombiniraju u grupe zanimanja na četiri nivoa. Grupe zanimanja imaju svoje nazive i šifre. Najviši nivo su glavne grupe zanimanja s jednocifrenom šifrom, slijede podgrupe zanimanja s dvocifrenom šifrom, područne grupe s trocifrenom šifrom, jedinice područnih grupa s četverocifrenom šifrom, i zatim bi se uspostavio šifarski popis zanimanja koji bi se sastojao od svih temeljito razrađenih zanimanja.

Zapisi u takvom šifarskom popisu ne bi imali svoje šifarsko mjesto već bi bili označeni šifrom pripadajuće četverocifrene grupe zanimanja. Ovakav šifarski popis pojedinačnih zanimanja ne bi bio sastavni dio Odluke, upravo zbog toga da bi se mogao jednostavno dopunjavati novim zanimanjima. Ovo rješenje će posebno olakšati pristup klasifikaciji njenim korisnicima.

Naime, neće morati obaviti velike promjene u odnosu na upotrebu sadašnje SKZ iz 2004. godine, jer usklađivanje i određivanje šifre zanimanja ide samo do četvrtog nivoa – nivoa jedinica područnih grupa što je mnogo jednostavnije.

Razvrstavanje u više klasifikacijske nivoe /glavne grupe, podgrupe, područne grupe i jedinice područnih grupa/ je mnogo jednostavnije nego što je razvrstavanje u neko konkretno zanimanje, jer poslodavci radna mjesta žele različito imenovati. Na ovaj način se znatno olakšava pristup za glavne korisnike ove klasifikacije – poslodavce, koji zbog široke lepeze zanimanja koja se obavljaju u njihovim poslovnim subjektima nisu mogli pod određenim zanimanjem prepoznati određene konkretne poslove i zadatke iz svojih sistematizacija radnih mjesta. Osim toga, iz dosadašnjeg iskustva je očigledno da je skoro nemoguće tako širokoj lepezi svakog konkretnog zanimanja dodijeliti šifru, jer svaki poslovni subjekt ima potrebu za različito dizajnirana radna mjesta, neki se poslovi obavljaju na širokoj osnovi i sadrže širok izbor radnih zadataka što je veoma teško definirati jednim zanimanjem, ali ih je zato znatno lakše klasificirati u okvir grupe zanimanja.

Primjer:

1 - cifrena šifra = glavna grupa zanimanja = **1** Zakonodavci, visoki dužnosnici i službenici, menadžeri;

2 - cifrena šifra = podgrupa zanimanja = **11** Zakonodavci, visoki dužnosnici i službenici;

3 - cifrena šifra = područna grupa zanimanja = **111** Zakonodavci;

4 - cifrena šifra = jedinica područne grupe zanimanja = **1111** Zakonodavci;

Tabela 2: Struktura klasifikacije zanimanja KZBiH-08

Glavna grupa zanimanja		Broj podgrupa	Broj područnih grupa	Broj jedinica područnih grupa	Broj Zanimanja*
1	Zakonodavci, visoki službenici i menadžeri	4	11	30	-
2	Stručnjaci	6	26	91	-
3	Tehničari i druga stručna zanimanja	5	20	84	-
4	Uredski službenici i srodna zanimanja	4	8	29	-
5	Uslužna zanimanja i prodavači	4	13	40	-
6	Poljoprivrednici, šumari, ribari i lovci	2	5	14	-
7	Zanimanja za neindustrijski način rada	5	14	66	-
8	Rukovaoci i montažeri mašina i postrojenja	3	14	40	-
9	Jednostavna zanimanja	6	11	32	-
0	Vojna zanimanja	3	3	3	-
UKUPNO		42	125	429	-

* Broj zanimanja je promjenljiv zbog kontinuiranog ažuriranja i dopune.

Opisi glavnih grupa zanimanja

U klasifikaciji zanimanja za svaku grupu zanimanja su izrađeni kratki opisi tipičnih poslova i zadataka, karakterističnih za zanimanja koja su razvrstana u tu grupu. Za ilustraciju, u nastavku su dati opisi glavnih grupa zanimanja:

- 1 Zakonodavci, visoki dužnosnici i službenici, menadžeri** određuju, oblikuju, usklađuju, nadziru i osiguravaju provođenje politike države, savjetuju u vezi s politikom interesnih organizacija; predlažu zakone, druge propise i opća akta, zastupaju organe i djeluju u njihovo ime. Direktori i menadžeri usmjeravaju, planiraju i usklađuju poslovnu politiku i djelatnost društava odnosno njihovih jedinica. Za obavljanje zanimanja ove glavne grupe zanimanja nije definiran nivo znanja.
- 2 Stručnjaci** svojim radom povećavaju postojeći nivo znanja, razvijaju naučne i umjetničke zamisli i teorije, sistematično poučavaju, te mogu biti zaposleni u bilo kojoj kombinaciji ove tri aktivnosti. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne grupe zanimanja potrebno je znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi dodiplomskog, diplomskog i postdiplomskog univerzitetskog obrazovanja.

- 3 Tehničari i druga stručna zanimanja** izvršavaju tehničke i slične poslove, povezane s istraživanjem i korištenjem naučnih ili umjetničkih pojmova i radnih metoda, te državnih ili poslovnih propisa. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne grupe zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg i postsrednjeg obrazovanja, osim univerzitetskog obrazovanja.
- 4 Uredski službenici i srodna zanimanja** uređuju, zapisuju, pohranjuju i ažuriraju podatke koji se odnose na područje rada koje obavljaju. Oni obavljaju uredske poslove na području administrativnih i novčanih poslova, te na području sređivanja putovanja i posredovanja informacija. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne grupe zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
- 5 Uslužna zanimanja i prodavači** obavljaju uslužne djelatnosti na putovanjima, u poljoprivredi, na području snabdijevanja, lične zaštite, saobraćajne zaštite, te zaštite od požara i nezakonitih radnji; poziraju kao modeli za umjetničko stvaralaštvo i izložbe, demonstriraju i prodaju raznu robu u trgovinama na veliko i malo, na tržnicama ili po domovima. Za većinu zanimanja ove glavne grupe zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
- 6 Poljoprivrednici, šumari, ribari i lovci** obrađuju polja, voćnjake, vinograde i ubiru s njih plodove, skupljaju divlje plodove i bilje; uzgajaju, čuvaju i love životinje, izrađuju stočarske proizvode; uzgajaju, zaštićuju i iskorištavaju šume, uzgajaju i love ribu te uzgajaju i skupljaju ostale oblike živog svijeta u vodi radi osiguravanja prehrane i dohotka za sebe i svoje domaćinstvo. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne grupe zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
- 7 Zanimanja za neindustrijski način rada** obuhvataju poslove s primjenom znanja i vještina u obrtu, industriji gdje se proizvodi pojedinačno, održava oprema, u rudarstvu i građevinarstvu; gdje se oblikuju metali, podižu metalne konstrukcije; podešavaju strojni alati, izrađuju, podešavaju, održavaju i popravljaju postrojenja, oprema i alat; obavljaju poslovi štampanja, proizvode i prerađuju prehrambeni proizvodi, tekstil, drveni, metalni i drugi proizvodi, uključujući i proizvode ručne izrade. Rad se obavlja ručnim i drugim alatima koji se upotrebljavaju kako bi se smanjio fizički napor i skratilo vrijeme potrebno za poslove te poboljšao kvalitet proizvoda. Ti poslovi zahtijevaju poznavanje organizacije rada, materijala i alata koji se pritom upotrebljavaju, te poznavanje prirode i namjene gotovog proizvoda. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne grupe zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
- 8 Rukovaoci i montažeri mašina i postrojenja** rukuju industrijskim, poljoprivrednim, građevinskim i ostalim postrojenjima i opremom; upravljaju vozovima, motornim vozilima i brodovima; sastavljaju proizvode iz sastavnih dijelova prema tačno određenim postupcima. (Nisu monter koji se nalaze u glavnoj skupini 7.) Ovaj rad zahtijeva iskustvo i poznavanje industrijskih, poljoprivrednih i ostalih postrojenja i opreme kao i sposobnost savladavanja brzine rada postrojenja i prilagođavanja tehnološkim inovacijama. U ovoj skupini se nalazi većina zanimanja industrijskih radnika, ali i radnika u ostalim djelatnostima koji rukuju postrojenjima, vozilima ili sastavljaju proizvode. Zaposleni s ovim zanimanjima najčešće mijenjaju zanimanje zbog promjena koje sobom nosi tehnološki razvoj. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne grupe

zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.

- 9 Jednostavna zanimanja** uključuju obavljanje jednostavnih i rutinskih poslova koji, uglavnom, zahtijevaju upotrebu ručnog alata i fizički napor. Većina poslova uključuje uličnu prodaju, čišćenje, pranje, glačanje i rad manuelnih radnika u rudarstvu, poljoprivredi, šumarstvu, ribarstvu, građevinarstvu, transportu, industriji i drugdje. Osposobljavanje za ta zanimanjima obavlja se priučavanjem na radu. Za obavljanje zanimanja te glavne grupe zanimanja nije potrebno stručno znanje.
- 0 Vojna zanimanja** su uključena u stalni sastav vojske i drugih vojnih službi. U glavnoj skupini 0 su razvrstani članovi vojske, mornarice, zračnih snaga i ostalih vojnih službi. Isključene su osobe u državnim ustanovama koje se bave pitanjima odbrane, policija (osim vojne policije), carinici i članovi pograničnih ili drugih naoružanih građanskih službi; osobe koje su pozvane na kratko vrijeme na vojnu obuku ili doškoloavanje, kao i članovi vojne rezerve koji trenutno nisu u aktivnoj službi. Za obavljanje zanimanja ove glavne grupe zanimanja nije definiran nivo znanja.

Pravila razvrstavanja zanimanja

Opise konkretnih poslova i zadataka razvrstavamo u zanimanja pomoću šifriranja. Kriteriji za razvrstavanje zanimanja najčešće su: vrsta posla, predmet rada, složenost zanimanja/nivo znanja; alati, mašine i uređaji koji se upotrebljavaju; tehnološki nivo poslova; struka i drugi. Izradom klasifikacije zanimanja na tim načelima dobija se instrumentarij pomoću kojeg možemo, naprimjer, uspoređivati plaće, profesionalno osposobljavanje i vođenje, poslovne usluge, bolesti i smrtnost prema pojedinom zanimanju ili nivou klasifikacije, sa zemljama koje svoje statističke podatke iskazuju prema normama međunarodne statistike rada.

Zbog međunarodnog karaktera klasifikacije određena su četiri široka stepena složenosti, odnosno nivoa obrazovanja, nužna za obavljanje poslova i zadataka. Stepene se stiču obrazovanjem, ali i priučavanjem za posao i iskustvom. Svi su oblici osposobljavanja za posao ravnopravni. Stepene složenosti određeni su u skladu s obrazovnim kategorijama i nivoima Međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja (ISCED).

Razvrstavanje zanimanja sa širokom lepezom poslova i zadataka

- U slučajevima kada su poslovi i radni zadaci povezani s različitim stepenima proizvodnog procesa i procesa distribucije robe, proizvodnja ima prednost nad prodajom (naprimjer mesar, koji pripremi meso za prodaju i sam ga proda, razvrstava se u mesare a ne u prodavače;
- u slučajevima kada poslovi i radni zadaci spadaju u različita zanimanja, šifriraju se u zanimanje koje se pretežno obavlja, tj. zanimanje takvih osoba odredit će se prema poslovima koji se najčešće obavljaju;
- u slučajevima obavljanja poslova različitih nivoa zahtjevnosti zanimanje se određuje na osnovu najzahtjevnijeg posla (npr. kada neko obavlja kurirske poslove i administrativno-sekretarske, razvrstava se u zanimanja administrativno-sekretarskih poslova);

- istraživači se razvrstavaju u pogledu područja specijalizacije u glavnu grupu zanimanja - 2 Stručnjaci. Kada istraživači također i predaju na obrazovnim ustanovama, razvrstavaju se među stručnjake za obrazovanje;
  - samozaposlene osobe se razvrstavaju u odnosu na poslove koje pretežno obavljaju, a ne u pogledu statusa u zaposlenju (moler, koji je samozaposlen i pored vođenja svojih poslova pretežno obavlja molerske poslove, npr. razvrstava se isto kao u preduzeću zaposleni moler – u glavnu grupu zanimanja - 7 Zanimanja za neindustrijski način rada);
  - osobe koje u oružanim snagama obavljaju poslove koji se također obavljaju u civilnim zanimanjima ne razvrstavaju se u vojna zanimanja (vojni ljekar će biti, npr., razvrstan u glavnu grupu zanimanja - 2 Stručnjaci, a ne u glavnu grupu zanimanja - 0 Vojna zanimanja);
  - zanimanja nadzora i kontrole se razvrstavaju skupa s poslovima onih osoba koje oni nadziru i kontroliraju, ako je njihov glavni zadatak nadzor i kontrola stručnosti ili tehničkog kvaliteta obavljenog rada samo pregledom posla. Ako pri nadzoru i kontroli koriste mehaničke ili hemijske postupke, razvrstavamo ih u glavnu grupu zanimanja - 3 Tehničari i druga stručna zanimanja, ako pak planiraju, organiziraju, nadziru i rukovode radnom aktivnosti grupe podređenih radnika, razvrstavaju se u glavnu grupu zanimanja - 1 Zakonodavci, visoki službenici i dužnosnici, menadžeri. Bitno je, također, naglasiti da norma ISCO-08 ne utvrđuje hijerarhijske odnose u zanimanju, nego daje opće uputstvo da se zanimanja osoba koje se pojavljuju kao šefovi ili niži rukovodioci određuju kao i zanimanja onih osoba koje oni vode u radu. Hijerarhijski odnosi nisu u KZBiH-08 iskazani kao posebna zanimanja, šifrirat će se kao zanimanja osoba čiji rad koordiniraju i nadgledaju. Evo još nekih primjera hijerarhijskih odnosa u zanimanju: vođa smjene, brigadir, predradnik, poslovođa, zamjenik, pomoćnik, šef, rukovodilac itd. U KZBiH-08 se od tog pravila odustalo u industriji kod zanimanja predradnika, a u poljoprivredi, šumarstvu, građevinarstvu, rudarstvu i trgovini kod zanimanja poslovođe. U industriji radna mjesta predradnika, poslovođa i slična šifriraju se kao zanimanja predradnika. U rudarstvu se uz zanimanje predradnika nalaze zanimanja nadzornika i poslovođa;
  - uži profili zanimanja, npr. pomoćni šivač, koji obavljaju poslove, koji su po zahtjevnosti bliži glavnoj grupi 7 nego glavnoj grupi 9 razvrstavaju se u isto zanimanje kao šivač;
- zanimanja pripravnika određuju se prema poslovima zanimanja za koje se pripremaju;
  - rukovodioci se pojavljuju kao vođe različitih pogona, poslovnica, odjeljenja, grupa i slično. U odnosu na zahtjevnost i sadržaj poslova razvrstavamo ih u različite glavne grupe zanimanja, većinom u prvu, treću i sedmu.